

JAMES MADISON

Születés:
Port Conway, Virginia,
1751. március 16.

Párt:
(Jeffersoni)
Republikánus Párt

Választási győzelem:
1808, 1812

Házastárs:
Dolley Payne (1768–
1849)

Halál:
Orange, Virginia,

Már az amerikai brit gyarmatokon azt hirdették a protestáns prédikátorok, hogy az ő társadalmuk nem olyan, mint a többi, az ő közösségük afféle bibliai „város a hegyen”, amely követendő erkölcsi példát nyújt az egész világ számára. Az „alapító atyák” is meg voltak győződve arról, hogy az általuk létrehozott köztársaság fontos értékeket képvisel az emberiség történetében. Thomas Jefferson is így vélekedett, amikor megfogalmazta a *Függetlenségi nyilatkozat* világszerte közismertté váló mondatait.

Ám Madison óvatosabb volt barátjánál és politikai szövetségeseinél, Jeffersonnál, akit nemegyszer ő figyelmeztetett az utópisztikus elképzelések korlátaira. Jefferson attól tartott, hogy az állam irányítói elszakadnak az érényes néptől, és megsértik a többség jogait. Madison viszont aggódva figyelte az amerikai tagállamok törvényhozóinak szűk látókörű, önző érdekeket szolgáló politiká-

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK 4. ELNÖKE

JAMES MADISON
1809. MÁRCIUS 4.-1817. MÁRCIUS 4.

MADISON AZT REMÉLTE, HOGY A SZÖVETSÉGI KORMÁNYZAT AFFÉLE PÁRTOK FELETTI, POLITIKAILAG SEMLEGES DÖNTŐBÍRÓSÁGKÉNT FOG TEVÉKENYKEDNI, KIEGYENSÚLYOZVA A TÁRSADALMI CSOPORTOK TÖREKVESEIT. RAGASZKODOTT A FÜGGETLENSÉGI HÁBORÚ NEMZEDÉKÉNEK IDEALISTA ELKÉPZELÉSEIHEZ: AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKAT KORMÁNYZÓ FELVILÁGOSULT, ÖNZETLEN ÚRIEMBEREK NEM EGY-EGY PÁRT URALMÁT ÉRVÉNYESÍTIK, HANEM A KÖZÖSSÉG JAVÁT KERESIK. Ő IS ÚGY VÉLTE, AMERIKA MÁS ÚTON JÁR, MINT AZ EURÓPAI ÁLLAMOK, S EZÉRT NINCS SZÜKSÉGE NAGYSZABÁSÚ BÜROKRÁCIÁRA, HIVATÁSOS HADSEREGRE ÉS A MINDEZT FINANSZÍROZÓ SÚLYOS ADÓTEHERRE.

ját, s inkább a kisebbség jogait féltette. Jefferson szemében a demokrácia volt minden probléma megoldása, Madison szemében maga a demokrácia volt a probléma. Hogyan érvényesülhet a közösség érdeke, ha minden tagállam a saját anyagi érde-

keit követi? Madison úgy vélte, hogy kizárólag egy erős szövetségi kormányzat vezetésével, s ezért az alkotmányozó mozgalom élére állt. Az Alkotmányozó Konvenció (1787) tagjaként több mint kétszáz alkalommal szólalt fel, részt vett az alkotmány

végleges megfogalmazásában, majd az alkotmány ratifikálásért folytatott küzdelmekben is. Vezető szerepet játszott az első tíz alkotmánykiegészítés, a *Jogok törvénye* megfogalmazásában, amely biztosította az amerikai állampolgárok számára a vallás-, a szólás-, a sajtó- és a gyűlekezési szabadságot. Ezek írták elő a vádlottak ügyeinek nyilvános és esküdtszék előtt történő tárgyalását, a védőügyvéd biztosításának szükségességét, és ezek mondták ki azt a sokat vitatott alapelvet is, hogy „nem lehet a népnek a fegyverek birtoklásához és viseléséhez való jogát csorbítani”.

Jefferson elnöksége idején ő töltötte be a külügyminiszeri posztot (1801–1809). A republikánus elveknek megfelelően csökkentették a hadsereg, a haditengerészet, a diplomáciai testület létszámát és az adókat is. Jefferson az utódjának nyilvánította Madisont, aki a népszerű elnök támogatásával könnyűszerrel győzelmet aratott az 1808-as elnökválasztáson.

Csakhoggy Jefferson súlyos külpolitikai problémát hagyott Madisonra: hogyan bírják rá az egymással háborúzó brit és francia kormányt az amerikai hajók semlegességének tiszteletben tartására? A Jefferson idején alkalmazott embargót benemavatkozási törvénnyel váltották fel (1809). Eszerint az amerikaiak nem kereskednek Nagy-Britanniával és Franciaországgal, amíg e két állam közül valamelyik fel nem hagy az amerikai érdekeket sértő megszorításokkal. 1810-ben arról hoztak törvényt, hogy ha a harcoló felek közül az egyik felhagy az amerikai kereskedelmi hajók zaklatásával, az amerikai kormány életbe lépteti a benemavatkozási törvényt a másik ellen.

Az 1810-es kongresszusi választások új, tapasztalatlan

és igen harcias képviselőket juttattak Washingtonba, akik közül a nyugatiak a kanadai brit hatóságokat vádolták az indiánok bujtotgatásával, a délieknek pedig Floridára fájta a foguk. Madison 1812. június 1-jén engedett a Kongresszus háborús hangulatának: a tengeri incidensekre, a sértő rendeletekre és az indiánok lázítására hivatkozva hadüzeneti javaslatot tett. Pedig békepolitikája éppen meghozta volna gyümölcsseit: a brit kormány ugyanezen a napon terjesztette a Parlament elé az amerikaiakat sértő rendeletek visszavonását. A hír azonban (távíró híján) hat héttel később érkezett meg, s időközben kitört a háború.

A hadüzenetnek köszönhetően Madison az 1812-es elnökválasztást is megnyerte. Csakhoggy ezután szembe kel-

lett szállnia a világ egyik legerősebb nagyhatalmával, s egymást követték a vereségek. 1814. augusztus 24-én 4000 brit katona szinte ellenállást nem tapasztalva megszállta Washingtont. A főváros valamennyi középületét felgyújtották, s az elnök menekülésre kényszerült. Az északkeleti, föderalista párti államok képviselőinek hartfordi találkozásán már Madison lemondását és az unióból való kilépés lehetőségét is felvetették. Hamarosan megérkezett azonban Andrew Jackson tábornok New Orleans-i győzelmének (1815. január 8.), majd a korábban megkötött genti békeszerződésnek (1814. december 24.) a híre. Az elfoglalt területeket kölcsönösen visszaadták, s az amerikaiak büszkén ünnepelték, hogy Nagy-Britannia nem tudta le-

győzni őket. A megalázó epizódokat elfelejtették, s mélyen hallgattak arról, hogy a háború elején még egész Kanada elfoglalását tervezték.

Madison a megpróbáltatások idején is hű maradt republikánus elveihez. Nem próbálta meg ráerőltetni akarátát a Kongresszusra, nem csökkentette a sajtó, a szólás- vagy a gyülekezési szabadságot, és egyetlen politikai ellenfelét sem vádolta árulással. Vagyis bebizonyította, hogy az amerikai nép a szabadság korlátozása nélkül is meg tudja védelmezni hazáját. Napoleon korában ez egyáltalán nem volt kis teljesítmény.

Elnökségének utolsó két éve nyugalomban telt el. A gazdaság felélénkült, nőtt az import, s vele nőttek a szövetségi kormány jövedelmei is. A Föderalista Párt népszerűtlenné vált korábbi angolbarátsága miatt, és bomlásnak indult. A Republikánus Párt pedig belátta, hogy mégiscsak szükség van mindarra, amit a föderalisták követeltek: adókra, állandó hadsereg, hadiflottára és nemzeti bankra. Madison elfogadta a Kongresszus által megállapított, igen magas iparvédelmi vámokat is (1816).

1817-ben Madison olyan boldogan hagyta el Washingtont, hogy vakációra induló gyerekhez hasonlították. Visszavonulása után a Virginiai Egyetem támogatója, rektora (1826–1834), majd a rabszolgák felszabadítását és kitelepítését tervező Amerikai Gyarmatosító Társaság elnöke (1833) lett. ♦

Ez az alacsony, vékony, beteges, halkán beszélő, mindig fekete ruhában járó férfi, akit maga George Washington beszélt rá, hogy negyvenhárom éves korában végre megházasodjon, a korszak egyik legnagyobb politikai gondolkodója volt. A Princeton Egyetem négyéves tananyagát 13 hónap alatt sajátította el.

